

Čís. 4531.

Příležitostná společnost (syndikát) jest sice způsobilá býti stranou ve sporu, ale nemůže vystupovati sama na soudě, nýbrž mohou tak činiti všichni jednotliví společníci a to každý pod vlastním jménem.

Byla-li žalována společnost jako taková, lze vadu napravit dle §§ 84 a 85, pokud se týče dle Šu 6 c. ř. s.

Nárok proti státu na náhradu škody, ježto zabavené obilí nebylo včas vydáno, nýbrž uloženo ve mlýně, kde napotom shořelo.

Výraz »zákon« v Šu 92 úst. list. znamená i pravidla soudní praxe na Slovensku.

Dle soudní praxe uznána ručební povinnost státu za škodu jen pod podmínkou, lze-li státnímu orgánu přičítati nezákonnost k vině a jde-li o případ dob normálních. Doba vázaného hospodářství obilím může býti dobou normální.

(Rozh. ze dne 7. ledna 1925, R I 916 24, Rv I 1651 24.)

Žalobce domáhal se náhrady škody na Československém eráru a »Výkupním syndikátu pro Slovensko« proto, že mu bylo četnictvem na Slovensku zabaveno obilí, uloženo k poukazu a disposici Výkupního syndikátu do mlýnu K-ova a tam shořelo. Procesní soud první stolice žalobu proti Výkupnímu syndikátu k námitce místní nepříslušnosti odmítl, žalobu proti eráru zamítl. Odvolací soud ku žalobcově stížnosti do usnesení prvního soudu, jímž bylo vyhověno námitce místní nepříslušnosti, zrušil z úřadu napadené usnesení i s předchozím řízením jako zmatečné a odmítl žalobu proti tomuto žalovanému; ohledně spolužalovaného eráru napadený rozsudek potvrdil. V onom směru uvedl v důvodech: Prvý soud vyslovil sice v důvodech názor, že žalovaný výkupní syndikát je samostatnou soukromou osobou právnickou, ale neodůvodnil, jak k tomuto názoru dospěl. Poněvadž ani ve spisech nebyla otázka, zda je žalovaný syndikát samostatným podmětem právním, vysvětlena, byl zástupce výkupního syndikátu ku příkazu soudu odvolacího vyzván, by předložil listinné doklady svědčící o tom, že tento syndikát je samostatným podmětem právním a že František B., který podepsal plnou moc, jest oprávněn syndikát před soudem zastupovati. Výtahem ze společenské smlouvy, který zástupce syndikátu nyní předložil, je zjištěno, že výkupní syndikát pro Slovensko a Podkarpatskou Rus v Bratislavě je příležitostnou společností ve smyslu Šu 62 uh. zákona čl. XXXVII. z roku 1875, která byla dne 24. července 1921 uzavřena mezi čtyřmi firmami za účelem provádění výkupu obilí státně obhospodařovaného na Slovensku a v Podkarpatské Rusi v období 1921 až 1922 dle Šu 5 nařízení ze dne 30. června 1921, čís. 224 sb. z. a n. (§§ 31 a 35 nařízení ze dne 21. července 1921, čís. 237 sb. z. a n.). Podle výslovného předpisu Šu 62 uh. zák. čl. XXXVII. z roku 1875 nevztahují se ustanovení tohoto zákona o společnostech obchodních, v Šu 61 téhož zákona vyjmenovaných, na příležitostné společnosti a nevztahuje se tedy na ně ani ustanovení Šu 63 cit. zák., podle něhož ob-

chodní společnosti mohou pod svou firmou nabývatí práv a brátí na se závazky, před soudem žalovati a býti žalováni. Předpis Šu 62 cit. zák. svědčí jasně o tom, že příležitostné společnosti nemají samostatného neosobního jmění, jež by, nenáležejíc jednotlivým společníkům, bylo věnováno výhradně jen účelům společnosti, kteréž jmění jest podstatným znakem osoby právnické. Poněvadž tu tato podstatná náležitost chybí, aniž jest pro příležitostné společnosti obdobného ustanovení, jakým je § 63 cit. zák., který do jisté míry společnosti obchodní právnickým osobám na roveň staví, jest odůvodněn závěr, že žalovaný syndikát není samostatným podmětem právním a nemá způsobilosti ku sporu. Poněvadž tento nedostatek se nedá odstraniti, bylo dle §§ 6, 7, § 471 čís. 7, § 477 čís. 4 a § 478 odstavec první c. ř. s. ve příčině žalovaného syndikátu rozhodnuto, jak se stalo.

Nejvyšší soud a) k dovolací stížnosti žalobce, pokud šlo o spolužalovaný syndikát, usnesení nižších soudů zrušil a uložil prvnímu soudu, by zavedl řízení ve smyslu Šu 6 a 7 c. ř. s., by nedostatek zákonného zastoupení tohoto žalovaného způsobem níže poznačeným byl odstraněn, a by po provedení tohoto řízení a případném dalším jednání znova rozhodl, b) k dovolání žalobce, pokud šlo o žalovaný Čs. erár, zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvnímu soudu, by ji znovu projednal a rozhodl.

Důvody:

Ad a). Proti rozhodnutí první stolice, jímž námitce místní nepřislusnosti vyhověno a žaloba odmítnuta, podal žalobce stížnost, které odvolací soud nevyřídil, nýbrž místo toho rozhodnutí to i řízení jemu předcházející jako zmatečná zrušil a žalobu z tohoto důvodu odmítl. Zmatečnost spatřuje v tom, že spolužalovaný syndikát jest dle výtahu ze společenské smlouvy, která mu byla na vyzvání předložena, příležitostnou společností ve smyslu Šu 62 slov. obch. zák., v kterou se sestoupily čtyři firmy ve smlouvě té a v rozhodnutí odvolacího soudu uvedené, že tedy syndikát ten vzhledem k předpisům Šu 61—63 cit. obch. zák., nejso ani právnickou osobností, ani obchodní společností Šu 61 téhož zákona, není způsobilým, míti firmu, není samostatným podmětem právním a nemá způsobilosti procesní — nedostatek to, který prý se odstraniti nedá (§ 6 a 7 a § 477 čís. 5 c. ř. s.). Tomu však nelze přisvědčiti. Příležitostná společnost, jakou jest syndikát, je zákonem uznaná společnost a proto zajisté právní podmět, ježto může jako taková práv nabývatí a v závazky vcházetí, i jest tedy také dle Šu 1 c. ř. s., dle něhož se tu řídití jest, protože jde o spor vedený v jeho oblasti, způsobilou, býti stranou ve sporu. Ale není ovšem způsobilou míti firmu a pod firmou nabývatí práv a vcházetí v závazky a tedy pod firmou žalovati a žalována býti, jako se to neprávem stalo v tomto případě, a proto, je-li žalována neb žaluje, nemůže se to díti pod nějakým souborným jménem, v němž právě záleží podstata společenské firmy, nýbrž musí vystupovati všichni jednotliví společníci, a to každý pod vlastním jménem. Z toho patrně, že vada, která se v tomto případě sběhla tím, že společnost, místo by žalováni byli všichni společníci pod svými jmény --

vlastně firmami, jakýmiž jsou, nejsouce fysickými osobami — žalována byla pod jménem »výkupného syndikátu«, tedy jménem firemním, jaké jí podle práva nepřísluší, dá se napravit, a to zcela snadno, oprava to, jež by byla ve smyslu Šu 235, odstavec čtvrtý c. ř. s. pouze doplněním skutkových údajů a nikoli změnou žaloby, neboť nenastala by tím změna v žalovaném podmětu, protože stranou žalovanou zůstávají pořád tytéž osoby, jenže se nyní správně pojmenují, t. j. vyjmenují, kdežto posud byly zahrnuty souborným názvem. Tuto opravu mohl zaříditi opravovacím řízením ve smyslu §§ 84 a 85 c. ř. s. hned první soud, jak žalobu obdržel, nebo řízením dle §§ 6 a 7 c. ř. s., jak se první pochybnost později vynořila, neboť mohl a měl žádati, jak to v jiném poněkud směru učinil pak odvolací soud, by buď výtahem z obchodního rejstříku vykázano bylo právo »syndikátu« k firmování, neb by udání byli všichni společníci. Ale tato oprava není ani nyní ještě zmeškána a možno tedy vždy postupovati dle §§ 6 a 7 c. ř. s. Postupuje-li se dle §§ 6 a 7 c. ř. s., nelze zatím řízení zrušovati, nýbrž dlužno vyčkati, jaký bude výsledek tohoto pokusu o nápravu (§ 7 c. ř. s.).

Ad b). Podle děje, dle kterého žalobcova pšenice byla následkem jeho trestní věci pro lichvu četnictvem zabavena a do K-ova mlýna uložena, kde později shořela, což prý by se bylo nestalo, kdyby pšenice byla bývala žalobci včas vrácena, jde o náhradu škody vzešlé nezákonným prý výkonem moci veřejné, tedy o případ Šu 92 úst. listiny, který vyžaduje k ručební povinnosti státu, by byla zákonem stanovena. A tu chybují nižší stolice zásadně v tom, že mají za to, že »zákonem« míní se tu i pro Slovensko pouze právo psané (lex) nikoli i právo obyčejové, a docházejí pak ovšem k úsudku, že, když případ stal se teprv za platnosti tohoto předpisu ústavní listiny a slovenské právo žádného takového zákona ručební povinnosti státu pro projednávaný případ stanovíciho nemá, je již tím nárok žalobcův zamítavě vyřízen. Avšak nejvyšší soud provedl podrobně již v rozhodnutí ze dne 14. října 1924 č. j. Rv I 997/24 sb. n. s. čís. 4260, že výraz »zákon« v Šu 92 úst. listiny zahrnuje v sobě pro oblast slovenského práva každou platnou právní normu, tedy nejen zákon v technickém smyslu, nýbrž i pravidla t. zv. soudní praxe, t. j. normy vytvořené právo tvornou činností soudů, pročez se žalovaná strana, která s nižšími stolicemi ono chybné stanovisko hájí, a nižší stolice na rozhodnutí to jich už dřív došlé odkazují. Jak dále již v rozhodnutí ze dne 11. prosince 1923, čís. sb. n. s. 3279 z této slovenské soudní praxe podrobně tam vyličené dovozeno, uznává slovenské právo ručební povinnost státu za škodu nezákonným výkonem veřejné moci způsobenou jen pod tou neúchylnou podmínkou, lze-li státnímu orgánu, jenž výkon předsevzal, nezákonnost přičítati k vině a jde-li mimo to o případ dob normálních. Docela neudržitelným jest náhled dovolatelův, jakoby § 92 úst. list. sám byl takovým zákonem, jenž státu ručební povinnost za každý nezákonný výkon moci veřejné (tedy ať už orgánu, jenž výkon předsevzal, vinu přičítati lze čili nic) ukládá, neboť ve skutečnosti vydání zákona otázku tu upravujícího pouze teprv slibuje, v kteréž příčině stačí odkázati na znění Šu 92 úst. list. a na důvodovou zprávu vládního návrhu, jež to zcela jasně vyslovují. Co se týče zákonů

čís. 51 z roku 1723 a čís. 29 z roku 1741, jsou to normy pouze kompetenční a nesluší důvod příslušnosti zaměňovati s důvodem nároku, neboť je-li pro žaloby proti státu stanovena příslušnost soudů, není třeba ještě řečeno, že nárok v žalobě soudní uplatňovaný je již také tím samým v zákoně tom uznán. Zákon o válečných úkonech čís. 68 z roku 1912 také nelze extensivně vykládati tak, že obsahuje zásadu pro zodpovědnost státu, kterou vztáhnouti dlužno na všechny případy jiné, jak dovolatel neprávem činí. Také neprávem dovolává se dovolatel rozhodnutí kurie čís. 3838/1900 (správně rozh. ze dne 14. června 1901, čís. 3838 z roku 1900 sbírka Dra Desidera Markuse »Zásadní rozhodnutí vyšších soudů« sv. XII. str. 91 násl.). Tu šlo o případ, kde úřední komise zavřela k vůli lokalisování cholery továrnu žalobcovu, který se pak domáhal proti státu náhrady škody z toho důvodu, že sice komise jednala právem, avšak ve veřejném zájmu, a škoda mu tím způsobená že musí býti nahrazena, a tu se sice v rozhodnutí vyšších stolic praví, že je stálá soudní praxe, že škoda má se nahraditi, třeba úřední akt, jímž způsobena, byl **z á k o n i t ý** a nikoli tedy bezprávný, jen když akt ten předsevzat ve veřejném zájmu, avšak nicméně stát k náhradě **o d s o u z e n n e b y l**, a to z toho důvodu, že vlastní příčinou škody nebyl úřední akt nařizující zastavení provozu továrny, nýbrž cholera sama, jež vystoupila jako vis major, a měl prý žalobce povinnost, zaraziti provoz k vůli ní sám z vlastního počínu, i bez úředního nařízení, a tak prý není příčinné souvislosti mezi úředním aktem a škodou. Netřeba ani zkoumati logičnost této argumentace, jež liberální zásadu, na začátku vytýčenou, obratem ruky činí illusorní, nýbrž stačí odvětiť, že pro posouzení, co je soudní praxí uznáno za právo, nestačí vývody rozsudku, nýbrž v přední řadě rozhodným jest rozsudečný výrok, zda stát odsouzen čili nic, neboť jen tím jest řečeno, zda jeho ručební povinnost uznána čili nic. Mimo to má § 92 úst. list. na jisto již dnes, před vydáním slíbeného budoucího zákona, aspoň ten praktický význam, že ručební povinnost státu omezuje pouze na případ **n e z á k o n n é h o** výkonu, takže ani příští onen zákon nebude moci ukládati ji také pro výkon zákonitý, protože by tím ocitl se v odporu s ústavní listinou, a byla by tedy §em 92 úst. list. i odporující mu slovenská praxe, kdyby na krásně taková byla, derogována a nebylo by již lze na ni se odvolávati. Musí se tedy dokázati výkon nezákonný, chce-li se činiti nárok na náhradu a musí dále, dle doličené v citovaném rozhodnutí zdejším Rv I 1056/23 soudní praxe, stíhati státní orgán **z a v i n ě n í**. Tu dlužno vytknouti, že žalobce uznal, že četnictvo zabavilo jeho pšenici právem, shledává chybu ale v tom, že erár se nepostaral o včasné její vydání po případě bezpečné další uschování. Rozsudkem trestním okresního soudu ve Feledu ze dne 5. října 1922 bylo totiž vysloveno, že se má pšenice žalobci vydati, jakmile složí pokutu rozsudkem tím mu uloženou (což on ovšem v přednesu svém zamlčuje), i jde tedy o to, kdy on pokutu složil, dále, kdy požár mlýn K-ův a s ním žalobcovu pšenici strávil, a, pak-li požár vypukl teprv čas po složení pokuty, zda a proč nastal průtah ve vrácení pšenice, neboť jen tak se ukáže, zda a jak úřad průtah a tudíž škodu požárem způsobenou zavinil. Zejména bude třeba též vzíti na přetřes

eventuální otázku, komu náležela povinnost, o vrácení pšenice se starati, zda a kterému úřadu, či zda snad žalobci samému, zejména zda a který úřad byl o výroku soudu, že pšenice má po zaplacení pokuty býti žalobci vydána, vyrozuměn. To všecko zůstalo však posud neprobráno a nezjištěno, takže věc je nezralá k rozhodnutí, ač mělo dle Šu 180 c. ř. s. z úřední povinnosti soudu býti působeno k vysvětlení celého stavu věci a když to opomenuto, měl se o nápravu postarati dle Šu 496 čís. 3 c. ř. s. odvolací soud, což se nyní devolvuje na soud dovolací. Doložiti dlužno, že erár popřel množství pšenice, žalobcovo vlastnictví k ní, i výši ceny. Za to druhá podmínka, by šlo o případ dob normálních, jest splněna, aspoň netvrdil a neprohlásil erár ničeho, z čeho by se na ne-normálnost dalo souditi. V dovolací odpovědi sice má za to, že, když případ spadá do doby t. zv. vázaného hospodářství obilím a moukou, an stát musil se starati o výživu obyvatelstva, nelze prý mluvit o dobách normálních. Avšak případ dob abnormálních je tu ve smyslu řečené soudní praxe teprv tehdy, když škoda právě v jich abnormálnosti svůj původ a příčinu má, neboť případy dob normálních mohou se přihoditi a přiházejí se také v dobách abnormálních, ale škoda nemá příčiny v jejich abnormálních poměrech. Tak několik posledních případů soudní praxe ve shora citovaném rozhodnutí Rv I 1056/23 uvedených dává teprv z dob světové války, nicméně byly případnostmi poměrů normálních. V rozhodnutí tom výslovně uvedeny za případ dob abnormálních doby vnitřních nepokojů nebo nebezpečí zahraničního, jako byl na Slovensku roku 1919 vpád maďarských bolševiků, kdy zbraně, aby jich nemohlo býti zneužito proti vlastnímu státu, byly od obyvatelstva vypožadovány, ale pak, aby se nedostaly do rukou nepřitele, musily býti buď zničeny nebo na rychlo bez ladu a skladu dále dopravovány, při čemž se jich mnoho ztratilo nebo zničilo. Abnormalita tedy musí spočívat v tom, že znemožňuje pravidelné vykonávání veřejné moci. Takové znemožnění však nevyplývalo z vázaného obilního hospodářství a netvrdí se, že ono právě znemožnilo případný průtah ve vrácení pšenice a kterak.

Čís. 4532.

Pokud nelze v tom, že řezník, uzavíraje nájemní smlouvu s pronajímatelem (hostinským), jemuž měl dodávati maso, zamlčel, že provozoval též koňské řeznictví, spatřovati lest (omyl).

(Rozh. ze dne 7. ledna 1925, Rv I 1736/24.)

Žalovaný, hostinský, pronajal žalujícímu, řezníku, místnosti ve svém domě a slíbil, že bude od něho odebírat maso. Ježto se později ukázalo, že žalobce provozoval dříve též koňské řeznictví, zdráhal se žalovaný splniti nájemní smlouvu, čímž žalobce utrpěl škodu a domáhal se náhrady na žalovaném. **O b a n i ž š í s o u d y žalobu zamítly.**